

"לדורות" סיפוריהם של ניצולי השואה החיים בישראל שאלון לרישום קורות ניצולת/ת השואה

איסוף סיפוריהם של ניצולי השואה הוא אחד המרכיבים החשובים ביותר בשימור הזיכרון ובהנחלתו לדורות הבאים. לכן, המידע על קורותיהם של הניצולים חיוני מאוד לחוקרים ולבני הדורות הבאים. בעזרת מידע זה אפשר יהיה להכיר את הסיפורים הפרטיים המרכיבים את התמונה הרחבה של תקופת השואה. לסיפור האישי שלכם יש חשיבות לאומית, מחקרית וחינוכית. אוסף הסיפורים יעלה לאתר אינטרנט מיוחד שכתובתו www.ledorot.gov.il אנו מודים לך מראש על הנכונות לשיתוף הפעולה.

שם משפחה ושם פרטי כיום

שם פרטי: סימה	שם משפחה: בר שביט (בורשובר)
------------------	--------------------------------

פרטים אישיים לפני השואה ובתקופתה

יש לרשום שמות ומקומות באותיות בדפוס (גם בלועזית) במקומות המסומנים

שם נעורים:	בלועזית bolechover	שם משפחה לפני המלחמה או בתקופתה: בולחובר (בולכווער) בר
תאריך מין: לידה: 07.09.1926	בלועזית sabina	שם פרטי לפני המלחמה או בתקופתה: סבינה
ארץ לידה: בוקובינה	בלועזית zastavna	מקום לידה (ישוב, מחוז): זסטבנה
שם פרטי ושם נעורים של האם: ברמפלש varemflash	שם פרטי ושם נעורים של האשה:	שם פרטי של האב: שלמה
שם נעורים של האשה:	שם פרטי ושם נעורים של האשה:	שם פרטי של /הבעל (אם היה/תה נשוי/נשואה לפני המלחמה): אריה (נישאה עם עלייתה ארצה)
ארץ המגורים: בוקובינה	בלועזית zastavna	מקום מגורים קבוע לפני המלחמה (ישוב, מחוז): זסטבנה
חבר בארגון או בתנועה:	מקצוע לפני המלחמה: תלמידה	השכלה/תואר אקדמי לפני המלחמה: תלמידת בית ספר
מקומות מגורים בתקופת המלחמה (ישוב, מחוז, ארץ): קריזופול, פאבליבקה, טרנסניסטריה, אוקראינה		
האם היית בגטאות? אילו ומתי? גטו קריזופול 1942-1944		
האם היית במחנות? אילו ומתי? מחנה הריכוז טרנסניסטריה 1941-1944		
תאריך השחרור אפריל 1944 ע"י הצבא הרוסי	מקום השחרור: גטו קריזופול, משם חזרה לזסטבנה משם לרומניה	
לאן עברת/חזרת לאחר השחרור (ציין מקום)?		האם שהית במחנה עקורים? שם המחנה?
שם האנייה: "הגנה" (אם עלה בדרך הים)	שנת העליה: יוני 1946	מקומות/מחנות בדרך לארץ: מחנה להכשרה של הנוער הציוני בעיר ברשוב

אנא ספרי על קורותיך לפני המלחמה

(ציוני דרך: משפחה, סביבה, ילדות ולימודים, עבודה, חברות בארגון): נא לכתוב בגוף ראשון

היינו משפחה טובה, 5 ילדים ועוד שתי אחיות מנישואיו הראשונים של אבא, אבל הן היו כמו אחיות ממש, היינו משפחה מלוכדת. הייתה לנו ילדות יפה, בבוקר הלכנו לבית ספר רומני ואחר הצהריים לבית ספר עברי. הבית היה בית יהודי, יום ששי עם דג ונרות, אני זוכרת שהיו סוגרים את החלונות כדי שהגויים לא יראו את אבא עושה קידוש. אבא היה קבלן בנין, הייתה פרנסה טובה ואוכל טוב בבית.

נא ספרי על קורותיך בזמן המלחמה

(ציוני דרך: מעצר וגירוש, גטאות, מחנות וצעדות מוות, במסתור או בזהות בדויה ושם בדוי, פעילות ותפקידים ביונדראט/תנועות נוער/מחתרת/פרטיזנים, השתתפות בבריחה/התנגדות/לחימה, האם אדם/ארגון יהודי/לא יהודי סייע באופן משמעותי להצלתך; בריחה/הגירה בכפייה, פינוי/אווקואציה למרכז ברית המועצות):

8 ביולי 1941 הגיעו הגרמנים יחד עם הרומנים לעיר שלנו זסטבנה, יצאה הוראה לרכז את כל הגברים בבית ספר שהיה רחוק והייתה סביבו גדר, ואת הנשים השאירו בבית. באותו היום ילדה אחותי תינוקת קטנה. כשהגיעו הגרמנים, הרומנים הפכו לגרמנים, הם היו אכזריים. ערב אחד קבלנו הוראה שלמחרת בבקר עלינו להגיע למרכז העיירה, שם יחכו לנו עגלות. כל משפחה יהודית קבלה עגלה והיינו אמורים בסוף המסע להגיע לתחנת הרכבת בעיר סדיגורה.

אני זוכרת שלפני היציאה אימא חפפה לנו את הראש, הלבשה אותנו בגדים נקיים, וכל אחד קבל על הגב שק קטן עם בגדים ואוכל. כל משפחה קבלה עגלה עם שני סוסים, הייתה שיירה ארוכה מאוד, אני זוכרת שהגויים עמדו בשתי שורות לאורך הדרך, הסתכלו עלינו, הצטלבו, אמרו שלום והרבה גם בכו.

בסדיגורה עמדה רכבת של בהמות, העלו אותנו לרכבת הזו, כל משפחה עם החבילה שלה, ישבנו אימא ואנחנו (אבא נפטר שנה קודם) על בית הקברות שאבא היה קבור, עומד היום מגרש כדורגל. אבא היה אוסטרי, בוקובינה הייתה אוסטריה, דברנו בבית גם גרמנית. נסענו בצפיפות איומה ברכבת כל הלילה, הגענו לבסרביה לעיר מארקולשט. מהרכבת העבירו אותנו לבתים שגרו פעם יהודים. לפי איך שנראה הבית הבנו שהיה שם פוגרום, הקירות היו מכוסים בדם. לא נתנו לנו מים או אוכל, קבלנו הוראה למסור את כל הכסף, התמונות, כל דברי הערך ואמרו לנו שמי שלא ימסור אותם ייהרג.

אחרי יומיים נשמעה הוראה "קומו, הולכים", הם הכו אותנו עם הרובים, הצליפו בנו, ואמרו לנו להתחיל לצעוד. שיירה ארוכה של אנשים זקנים ותינוקות. הלכנו והלכנו, בדרך הגויים המקומיים התנפלו עלינו, תפסו אנשים כדי להוריד מהם את הבגדים. אחר כך החזירו אותם ערומים לשיירה. בדרך היו נשים שהגיעה זמן ללדת, היה גשם חזק הלכנו והלכנו ואנשים פשוט מתו בדרך, היו גופות לאורך כל הדרך. זו הייתה צעדת מוות, הלכנו יותר מ-50 ק"מ בגשם ובבוץ, היינו רטובים וכלי אוכל, היה נורא.

הגענו לקולחוז עזוב שגידלו בו חזירים, התיישבנו על הקש, אני זוכרת אישה קוראת לאימא שלי "בלומה, בואי מהר" (ביידיש) היא בקשה עזרה ללדת, אימא שלי יילדה אותה. אז הגיעו הרומנים עם שוטים והרביצו לנו שנקום ונלך. האישה שילדה לקחה את התינוק שנולד בידיים אך בדרך הוא נפטר. הוא קפא מקור. גם לנו הייתה תינוקת, זו שנולדה לאחותי כשהגרמנים הגיעו לזסטבנה, סחבנו אותה יחד איתנו למחנה הריכוז, כל פעם מישוהו אחר סחב אותה. היא ניצלה, שמה היה סאלי.

אני הייתי ילדה בת 15, המשכנו בצעדת המוות, בלילה הגענו לקולחוז אחר. אני זוכרת שעליתי על סולם לתפוס מקום ודרכתי על משהו רך, קראתי לאימא שלי. אלו היו שתי תאומות, בנות שרק נולדו, הן היו מתות. אני לא אשכח את זה. היה קשה לראות את זה. היה רק מות סביבנו. בבקר הגיעו שוב הרומנים, הרביצו, זרזו אותנו שוב ללכת, לא היה לנו כוח, הרעב הקור הרטיבות היו בלתי נסבלים. נקרעו לי הנעלים מהבוץ והגשם, אימא הוציאה מהשק נעליים עם עקב גבוה, זה מה שהיה וקשרה לי אותם עם חבל כדי שאוכל ללכת. הלכנו ימים שלמים במשך 6 שבועות. הגענו למחנה פאווליבקה, זה היה מחנה ריכוז, היו שם יהודים גם מבסרביה. כל יום היו אנשים מתים מרעב ומקור. אבדתי משקל, פסק לי המחזור. כדי לקבל חתיכת אוכל היה צריך לתת לגויים את הבגדים שלנו. בלילה היינו הולכים לשדה למצוא חתיכת סלק סוכר רקוב או לחפש פירות שנפלו מהעץ. היינו מבשלים עם מים ואוכלים.

יחד איתנו היו האחיות שלי מנישואיו הקודמים של אבא שם הגדולה היה פרידה, היו 2 ילדים בן, דודלה ובת סליקה, לבעלה קראו הרש שטנסלר. הם כולם מתו. קודם הבעל נרצח בדם קר ע"י רוצח בשם זאחריא, שהיה אחראי על הטיפול ביהודים במחנה. הוא היה איש גבוה אולי 2 מטר, לבש מעיל אדום עם פרווה לבנה בשוליים, היו לו 2 רובים, אחד על כל כתף ו-2 אקדחים, אחד בכל כיס, כל ערב היה מגיע ומוציא להורג גברים, ביניהם את גיסי הרש. גיסי היה גבר יפה תואר, אני לא אשכח, הוא כל כך הרביץ לו בראשעד שנפל בשלג, כל המוח שלו היה בחוץ. אחותי (אשתו) תפסה אותי וקראה "עזרו לי שלא אמות, יש לי ילדים קטנים". הוא מת ומיד באו יהודים לקבור אותו.

הייתה לידינו עוד משפחה. אמא שלי עזרה לאישה ללדת, הילד מת. כל לילה נפטר אחד מהם, לא נשאר מהמשפחה שלהם אף אחד, משפחה בת 6 נפשות. אז התחיל הטיפוס הגדול, היינו כולנו חולים, חלשים, לא היה אוכל, יום יום היו נפטרים אנשים. יום אחד הודיעו שאפשר לעבור למחנה ציבוליבקה, חלק מהמשפחה של אמא הלך לשם, אח של אימא יצחק ורמפלש ומשפחתו, אנחנו נשארנו, אימא אמרה "איך לנו כוח ללכת, נשאר פה, מה שיהיה יהיה".

בחודש ינואר מתה אימא שלי, באותו היום מת גם אחיה יצחק בציבוליבקה. נשארנו רק הילדים, אחי לייב, אחותי גולדה, אחותי פרידה ואחותי דורה, היינו רעבים, אחי היה יוצא לחפש אוכל, לפעמים חזר עם פרוסה, לפעמים קבל רק סטירה, המצב היה קשה. בינתיים מת הבן של פרידה אחותי, (דודלה) ומתה גם הבת (לוטיקה) אחר כך מתה גם אחותי פרידה. אני זוכרת שאמרת לאחי "נדמה לי שהיא לא זזה, דפקתי לה על הראש, היא היתה מתה. הייתה עוד חצי אחות, גם היא מתה לידי, כשבאו לקבור אותה, נפלו לה הרגלים, הן קפאו מקור. היא הייתה בחורה יפיפיה עם שער שחור, אני זוכרת שההורים היו אומרים לה "מי שאת פוגשת לא מספיק טוב בשבילך". נשארנו אני ואחותי הגדולה גולדה, אחי לייב ואחותי הקטנה דורה.

אחותי הקטנה ואני שכבנו ולא יכולנו לזוז, השרירים התכווצו, ראו לי את העצמות, הרגליים היו כמו גפרורים, שכבתי בתוך הצואה והשתן, אחי אמר לי, את חייבת לקום אחרת תצטרכי להישאר כאן, אחותי הגדולה אמרה לאחי, אל תגידי לה כך, במילא זה עוד מעט יגמר. אחותי הקטנה הכריחה אותי לקום, אני זוכרת שלבשתי שמלת פסים יפה, אני זוכרת אותה עד היום, אחותי הורידה לי את השמלה ואמרה שכל הגב שלי אכול מכינים, הכינים פשוט אכלו לי את הגב. אחותי נייערה את השמלה שלי וענן שחור של כינים התפור בסביבה. למזלי כשעזבנו את הבית, אימא חתכה את שטיח הצמר הגדול שהיה לנו בבית וחילקה אותו ל-4 חלקים, היא נתנה לכל ילד חלק ואמרה שאם לא יהיה לנו מה ללבוש נוכל להתכסות בשטיח בשעת צרה. אחותי הצעירה דורה הצילה אותי, היא אמרה שאני מוכרחה לקום ולקחה אותי בכוח. התכסיתי בשטיח, קשרתי חגורה מזרדים שאספתי, נגררתי אחרי אחותי כשאני זוחלת על הברכיים, בדרך ראינו שני גויים שניקו אפונה ירוקה, הם נתנו לנו לקחת את הקליפות, הוספנו שלג ועשינו "מרק". אספנו בזבל של הפרות נבטים שצמחו, כל מה שהיה אפשר אספנו, סבלתי מעמום השדרה ומהרגליים, לא יכולתי לעמוד חסרו בגופנו ויטמינים, היינו חולים בטיפוס, הגויים פחדו מאיתנו, יום אחד הלכתי לכפר לבקש לחם, נכנסתי לבית של אישה אחת, היא לא היתה בבית, ראיתי בחצר עז, הייתי כל כך תשושה שנרדמתי ליד העז, כשהאישה חזרה היא ניסתה לגרש אותי, אמרת שאני לא זזה "אין לי כוח, אל תגרשי אותי, תהרגי אותי, אני לא הולכת מפה" היא הביאה מקל, אך כשראתה שאני לא זזה הביאה מרק חם. התאוששתי קצת, היא נתנה לי כמה חתיכות לחם וחזרתי למחנה.

הייתה לי אחות בקריזופול, אחותי הבכורה, בעלה אמר שהוא סנדלר, הרומנים הסכימו שבעלי מלאכה יישארו בעיר. שמו של גיסי היה שולם, ושם אחותי רחל, רחל ושולם קושניר. (זו האחות שילדה תינוקת ביום שהגרמנים נכנסו לזסטבנה). הם הצליחו לקבל עבודה, הם הסכימו לאמץ אותנו האחים, ראשונה הגיעה גולדה, אחר כך לייב ודורה ואני הגעתי אחרונה כי לא יכולתי ללכת. היא ידעה שאנחנו הולכים למות. (בן הדוד שלי העביר אותנו אחד אחד לקריזופול דרך היער הגדול ומתוך סיכון וקושי עצומים. בן דודי הביא אותנו רזות, קרחות, שלד עצמות, אבל חיות. גם בקריזופול לא היה הרבה מה לאכול, היינו מוכרחים לצאת לעבודה. זה היה מחנה ריכוז. הגרמנים מינו יהודים שיהיו "לשכת עבודה" כדי לבצע עבודות נדרשות. אני נשלחתי לנקות את בית הספר ששם ישבו הגרמנים. סחבתי 2 דליי מים על הגב, הייתי רזה וקטנה, לבשתי מעיל והכנתי מקש חגורה, מהשרוול הכנתי מטפחת לכסות את האוזניים מהקור, על הרגליים שמתי סמרטוטים כי לא היו לי נעליים. ככה סחבתי בשלג את המים וניקיתי רצפות.

עבדתי גם בסחיבת שקי תפוחי אדמה מהרכבת למחסנים, העבודה הייתה קשה מאוד, השקים היו נופלים והייתי צריכה להעלות אותם לגובה 2 מטר. ניקיתי גם רחובות עם זרדים, תמיד הגרמנים לא היו מרוצים ונתנו לנו מכות. דבר אחד לא אשכח, שגרמני אחד אמר "סבינה, הערב תתחבאי בחור של עכבר, אנשי ה.ס.ו. באים הלילה להרוג את היהודים" באתי הביתה, ספרתי לכולם, כל הגטו היה במתח, עברה שמועה שהגרמנים יצתו את הגטו. סביב הגטו היתה גדר שאסור היה לצאת ממנו. לא ידענו מה לעשות. בלילה הקיפו גרמנים רבים על אופנועים את הגטו, אני עמדתי ורעדתי, לא יכולתי לעצור את השתן, הוא ירד כמו מברז מים.

פתאום הגיעו פרטיזנים רכובים על סוסים. הגרמנים ברחו וכך ניצלנו. זה היה ב-1944 לאחר המפלה של הגרמנים בלנינגרד. השמחה הייתה רבה, זה היה כמו נס, זה היה בפורים, נשארנו בקריזופול עוד קצת ואחר כך, עם הכיבוש הרוסי התחלנו לחזור הביתה לזסטבנה. הלכנו ברגל דרך ארוכה שבועות, חלק מהדרך עלינו על רכבת. כשהגענו "הביתה" גילינו שבית אחד שלנו היה הרוס ובשני גרה משפחה רומנית, פחדנו לבקש חזרה את הבית שלנו, שמענו שמקומיים הרגו יהודים שרצו לחזור לביתם. חזרנו רזים, חלשים ומחוסרי כל.

אנא ספרי/ על קורותיך מתום המלחמה ועד עלייתך לארץ

(ציוני דרך: השחרור וחזרה הביתה, חיים אחרי המלחמה, בריחה, העפלה/ עליה):

חזרנו לזסטבנה רק נשים, את הגיס שלי גייסו לצבא הרוסי, דורה החליטה להישאר עם אחותי רחל עד שבעלה יחזור מהצבא. הם עלו לארץ רק בשנת 1973. עבדתי מעט זמן בזסטבנה, משם עברתי לצרנוביץ, הצטרפתי להכשרת הנוער הציוני בצרנוביץ, שם פגשתי את בעלי לעתיד. אחר כמה חודשי הכשרה עלינו ארצה באוניה "העפלה" ב-1946. הבריטים תפסו את האוניה, לא אשכח את היריות של הבריטים על האוניה, נשארנו על סיפון האוניה כמה שבועות, הבריטים לא הרשו לנו לרדת. אנשי הסוכנות היהודית אמרו לנו למרוד, אמרו לנו לקפוץ למים, אני פחדתי מאוד למרות שנתנו לנו חגורות הצלה. בסוף הורידו אותנו בעתלית במחנה המעצר, שלושה חודשים היינו במחנה המעצר בעתלית היה שם מספיק אוכל וזה היה העיקר. אני זוכרת איך שרנו את התקווה בהתרגשות כזו כשהגענו למחנה. כשהשתחררנו, העבירו אותנו לקיבוץ תל יצחק.

נא ספרי/על חייך בארץ

(ציוני דרך: לימודים/ תעסוקה, שירות צבאי, פעילות ציבורית או תרבותית, משפחה/ דורות המשך וכו'):

הגעתי ארצה עם בעלי אריה ואחיי גולדה ולייב, אני ובעלי גרנו זמן קצר בקיבוץ תל יצחק, לא אהבתי את הקיבוץ, רב קיבוצניקים היו חלוצים שעלו מפולין, הם לא אהבו את העולים החדשים. הם לא קבלו אותנו יפה. עברנו משם לכפר סבא, בעלי עבד בפרדסים בשמירות, ואני עבדתי בניקיון בתים. במלחמת השחרור גייסו את בעלי למלחמה, הוא נפצע והורידו לו חלק מכף היד. אחר כך התפתח זיהום. עברנו מבית חולים אחד לשני, אני עבדתי בשביל 13 גרוש לקנות קצת חלבה כדי להביא לו. אחר כך קבל סרטן, החיים תמיד היו קשים, גם הוא עבר את השואה בצורה קשה (הוא סיפר את סיפורו). נולד לנו בן ב1959, היום יש לי מהבן שני נכדים וגם נינה. אני גרה בחיפה, הבן שלי גר לא רחוק ממני, אחותי דורה למרות שהיא צעירה ממני, מצבה לא טוב, יש לה אלצהיימר. לא אשכח לה שהיא הצילה אותי. אני חיה לבד. בעלי נפטר אחרי מחלה ממושכת. אני היום בת 85 ומתפקדת, אך חיי היו תמיד קשים.